

Geweld hoort nergens thuis

Eerste voortgangsrapportage

Bijlage 3 - De regio's in beeld

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Sluitende aanpak op regionaal niveau	3
1.3	Regio-indeling	4
1.4	Actielijnen en bouwstenen	4
1.5	Volgen van de voortgang	5
2	Inrichting regionale aanpak	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Bestuurlijk netwerk	7
2.3	Inhoudelijk netwerk	9
2.4	Regiovisie / regionaal plan van aanpak	9
3	Stand van zaken actielijnen en bouwstenen in de regio	12
3.1	Inleiding	12
3.2	Actielijn 1: Eerder en beter in beeld	12
3.3	Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen	18
3.4	Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen	22
4	Vooruitblik tot medio 2019	26

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn de meest voorkomende gevallen van geweld in Nederland. Jaarlijks worden circa 119.000 kinderen mishandeld en worden 200.000 personen slachtoffer van huiselijk geweld. De slachtoffers ondervinden vaak langdurig medische, sociale en psychische gevolgen. Hoewel tal van organisaties en professionals hard werken aan de aanpak van deze problematiek, zijn we er tot op heden nog onvoldoende in geslaagd om echt een wezenlijk verschil te maken. Dat moet anders.

Eind april 2018 is door de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' gepresenteerd.¹ Ambitie van het programma is huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen, de schade van geweld te beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, duurzaam te doorbreken.

Het programma heeft als hoofddoelen dat huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld komen. Dat iedereen weet wat te doen bij (een vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat het voor slachtoffers, (mogelijke) plegers en direct betrokkenen gemakkelijker is om naar buiten te treden en om hulp te vragen. Ook heeft het programma als doel dat voor slachtoffers de veiligheid duurzaam is geborgd en er hulp is voor herstel en dat plegers passend worden aangepakt. Professionals werken multidisciplinair en systeemgericht (op alle gezinsleden en sociaal netwerk) en dragen de betrokkenen pas over als de andere professional(s) goed op de hoogte is/zijn van de gehele situatie en in staat is om zijn bijdrage te leveren.

1.2 Sluitende aanpak op regionaal niveau

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling krijgt vorm in de samenwerking tussen gemeenten, uitvoeringsorganisaties en hun professionals in de regio. Bij deze partners ligt de sleutel om echt verschil te maken. De inhoudelijke ambities uit het programmaplan Geweld hoort nergens thuis en 'dat wat werkt' moeten op regionale schaal worden georganiseerd en duurzaam worden geborgd. Dit is immers de schaal waarop deze partijen samenwerken en hun krachten kunnen bundelen. Om de ambities te realiseren hebben VNG, VWS en JenV afgesproken dat gemeenten lokaal/regionaal een sluitende aanpak inrichten om deze vormen van geweld te voorkomen of duurzaam te stoppen. Dit is in het Interbestuurlijk Programma (IBP) bekrachtigd.

Het doel is dat elke regio²:

- een regioaanpak inricht. Deze regionale aanpak neemt de uitvoering van de actielijnen van het programma binnen de regio ter hand.
- de inhoudelijke ambities uit het programmaplan naar de regio vertaalt in een projectmatige aanpak. Deze projectmatige aanpak leidt tot een duurzame verbetering van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- een bestuurlijk netwerk en inhoudelijk netwerk vormt waarin de randvoorwaarden gecreëerd worden voor een multidisciplinaire, systeemgerichte en effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- bijdraagt aan het gezamenlijk leren en ontwikkelen en terugleggen van opbrengsten naar het programmateam.

De vorm van de aanpak en de invulling daarvan kan per regio verschillend zijn. Dit moet immers passen bij de werkwijze, structuur en opgave van de betreffende regio. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

² Programmaplan Geweld hoort nergens thuis, aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

en gebruik gemaakt van wat er al is opgestart in de regio, bijvoorbeeld de regiovisie en de regionale samenwerkingsverbanden tussen justitiepartners en Veilig Thuis met hun gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.³

Vanuit het programma 'Geweld hoort nergens thuis' wordt deze aanpak ondersteund, onder andere door middelen beschikbaar te stellen voor het aanstellen van een projectleider in elke regio. Ook wordt vanuit het programma maatwerkondersteuning per regio geboden.

1.3 Regio-indeling

De schaal waarop door gemeenten en andere partners die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld wordt samengewerkt, is niet eenduidig voor heel Nederland te definiëren. Het is aan de gemeenten en partners overgelaten om een keuze te maken op welke schaal de samenwerking in het kader van het programma Geweld hoort nergens thuis wordt vormgegeven. Voorwaarde is dat er sprake is van een landelijk dekkend netwerk van regionale plannen van aanpak.

Nederland kent 26 Veilig Thuis-regio's. De vrouwenopvang wordt vanuit 35 centrumgemeenten vormgegeven. De gemeenten hebben voor de samenwerking in het kader van het programma Geweld hoort nergens thuis over het algemeen gekozen voor de schaal van de Veilig Thuis-regio (23 regio's). In andere gevallen is de schaal van de centrumgemeente vrouwenopvang / geweld in huiselijke kring leidend (zeven regio's). In totaal zijn er dus 30 regio's geformeerd.

In de helft van de 30 regio's is inmiddels een regionaal projectleider aangesteld, in de overige vijftien regio's volgen deze naar verwachting binnenkort. De regionaal projectleiders hebben een belangrijke rol in het bijdragen aan het gezamenlijk leren en ontwikkelen. Zowel in de regio zelf, als regio-overstijgend en op landelijk niveau. Het landelijk programmateam faciliteert dit door het organiseren van regio-overstijgende leerkringen (elke twee tot drie maanden) en een aantal landelijke themasessies per jaar. Naast deze leerkringen biedt het programmateam desgewenst maatwerkondersteuning per regio.

1.4 Actielijnen en bouwstenen

Het programma is opgebouwd langs drie actielijnen:

1 Eerder en beter in beeld

Door het geweld eerder en beter in beeld te hebben, kan de duur van het geweld worden verkort en kan erger worden voorkomen. Door het geweld beter in beeld te hebben, weten we beter hoe het slachtoffer en diens omgeving het beste kan worden geholpen.

2 Stoppen en duurzaam oplossen

Het geweld wordt zo snel mogelijk gestopt. Samenwerkende hulpverleners bieden samenhangende hulp, gericht op duurzaam herstel van veiligheid. Plegers worden passend aangepakt. Voor het hele gezinsstelsel wordt steun of hulp georganiseerd die bijdraagt aan herstel en veerkracht. Alle gezinsleden en hun sociale netwerk zijn betrokken (stelselgericht) in een optimaal samenspel met zorg- en justitieorganisaties.

3 Specifieke groepen

Voor een aantal specifieke doelgroepen met specifieke problemen is extra aandacht nodig. Het gaat dan om slachtoffers van huiselijk geweld, van loverboys en mensenhandel, van eengerelateerd geweld / schadelijke traditionele gebruiken en van ouderenmishandeling. Ook gaat het om kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties en kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen.

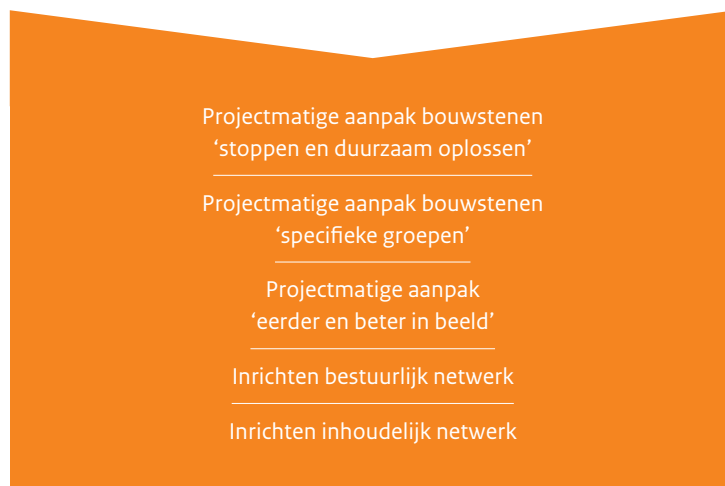
Elk van deze actielijnen is opgebouwd uit een aantal elementen ('bouwstenen') waarmee knelpunten en belemmeringen in de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld worden weggenomen. Niet al deze elementen vragen direct een actie of maatregelen op regionaal niveau. In hoofdstuk 3 worden de

³ De 'Netwerken Zorg-Straf' in de tien arrondissementen, bestaande uit politie, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, reclasseringsorganisaties en Veilig Thuis.

bouwstenen per actielijnen uitgewerkt en wordt aangegeven welke bouwstenen actie of maatregelen op regionaal niveau vragen.

Regionale aanpak

Figuur 1: Bouwstenen regionale aanpak

1.5 Volgen van de voortgang

Ten behoeve van het volgen van de voortgang van de regionale implementatie van de actielijnen en bouwstenen is de regio's gevraagd het landelijk programmteam te informeren over de huidige stand van zaken in de regio's middels een vragenlijst. Deze vragenlijst is door de regionaal projectleiders ingevuld. Waar de regionaal projectleiders nog niet actief waren, is dit gedaan door een door de regio aangewezen vertegenwoordiger op ambtelijk niveau. De vragenlijst is tot stand gekomen in afstemming met ambtelijke vertegenwoordigers van de Centrumgemeenten Vrouwenopvang, de VNG en de ministeries van VWS en JenV.

Alle 30 regio's hebben de vragenlijst ingevuld en geretourneerd. Een deel van de respondenten heeft aangegeven dat het niet altijd is gelukt om in de beantwoording een compleet beeld van de hele regio te schetsen. Het programmteam gaat ervan uit dat dit bij de volgende voortgangsrapportages wel het geval is, en zal dit waar nodig faciliteren. Gedurende de looptijd van het programma worden de eisen waaraan de gewenste eindresultaten moeten voldoen, door de betrokken partijen nader geconcretiseerd. Dit kan van invloed zijn op de manier waarop regio's de stand van zaken in hun regio beoordelen. De informatie uit de inventarisatie is gebruikt als basis voor de voorliggende rapportage. De inventarisatie maakt inzichtelijk hoe regio's hun eigen aanpak hebben ingericht, gegroepeerd naar de actielijnen en bouwstenen van het programma. Deze rapportage bestaat uit een geaggregeerd beeld van de stand van zaken in de regio's, en geeft hiermee richting aan de aanpak om te komen tot de implementatie van de actielijnen en bouwstenen. Deze rapportage is aan de leden van het wethoudersoverleg 'Centrumgemeenten Vrouwenopvang' voorgelegd.

De informatie en analyses die zijn opgenomen in dit document zijn gebruikt voor de totale voortgangsrapportage over het programma Geweld hoort nergens thuis, die aan de opdrachtgevers (ministeries van VWS, JenV en de VNG) wordt aangeboden. De minister van VWS en de minister voor Rechtsbescherming gebruiken deze rapportage om de Tweede Kamer te informeren. De VNG kan de rapportage gebruiken om de gemeenten te informeren over de voortgang van het programma.

2 Inrichting regionale aanpak

2.1 Inleiding

Zoals in paragraaf 1.2 is aangegeven, hebben VNG, VWS en JenV afgesproken dat gemeenten lokaal en regionaal een sluitende aanpak inrichten om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen of duurzaam te stoppen. Dit houdt in dat de inhoudelijke ambities uit het programmaplan naar een regionaal plan van aanpak en een projectmatige aanpak (met behulp van een uitvoeringsplan) worden vertaald. Hiervoor kan de regio gebruik maken van hetgeen al regionaal ontwikkeld is (bv. regiovisie) en dit waar nodig aanvullen met de nog ontbrekende ambities uit het programma. Elke regio vormt daarnaast een bestuurlijk netwerk en een inhoudelijk netwerk waarin de randvoorwaarden worden gecreëerd voor een multidisciplinaire, systeemgerichte en effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In dit hoofdstuk wordt op basis van de inventarisatie beschreven wat de stand van zaken in de regio's is ten aanzien van de inrichting van deze aanpak. Er is gevraagd naar de inrichting en samenstelling van de bestuurlijke en inhoudelijke netwerken, de bestuurlijke verbinding tussen zorg- en justitiepartners, de regiovisie / het regionaal plan van aanpak, de uitwerking hiervan in uitvoeringsplannen en de in de regiovisie opgenomen speerpunten.

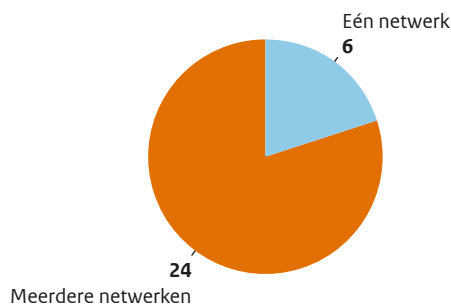
2.2 Bestuurlijk netwerk

De doelstelling van het programma Geweld hoort nergens thuis is, dat elke regio een bestuurlijke (overleg)structuur kent. Een structuur waarin onder meer gemeenten, zorgpartners, justitiepartners, onderwijsinstellingen en Veilig Thuis op bestuurlijk niveau duurzaam en doeltreffend samenwerken aan veiligheid in huiselijke kring. Hiervoor kan de regio eventueel gebruik maken van bestaande samenwerkingsverbanden/netwerken en waar nodig deze aanvullen of uitbreiden conform de beschreven ambities. Deze structuur hoeft niet noodzakelijkerwijs belegd te zijn in één gremium. Het is echter van belang dat de verantwoordelijkheid om integraal te sturen op de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld is belegd.

Vormgeving bestuurlijke netwerken

Uit de ingevulde vragenlijsten komt het volgende beeld naar voren:

Figuur 2: Bestuurlijke netwerken

In zes regio's is er één bestuurlijk netwerk dat zich richt op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, in 24 regio's zijn dit er meerdere. Door de regio's worden onder andere de volgende redenen gegeven voor de noodzaak om meerdere regionale bestuurlijke netwerken te benutten voor het bespreken van de thematiek van kindermishandeling en huiselijk geweld:

- Aparte bestuurlijke tafels voor WMO en Jeugdhulp
- Aparte bestuurlijke tafels voor het sociaal domein en zorg&veiligheid
- Aparte bestuurlijke tafel voor Veilig Thuis

Vrijwel alle regio's geven aan dat momenteel de bestuurlijke samenwerking en sturing op de regionale aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld wordt belegd in meerdere bestaande structuren, die in bijna alle gevallen een andere primaire focus hebben, bijvoorbeeld sturing op Veilig Thuis of sturing op het (Zorg- en) Veiligheidshuis. Dit komt ook voort uit de verschillende schaalniveaus waarop betrokken

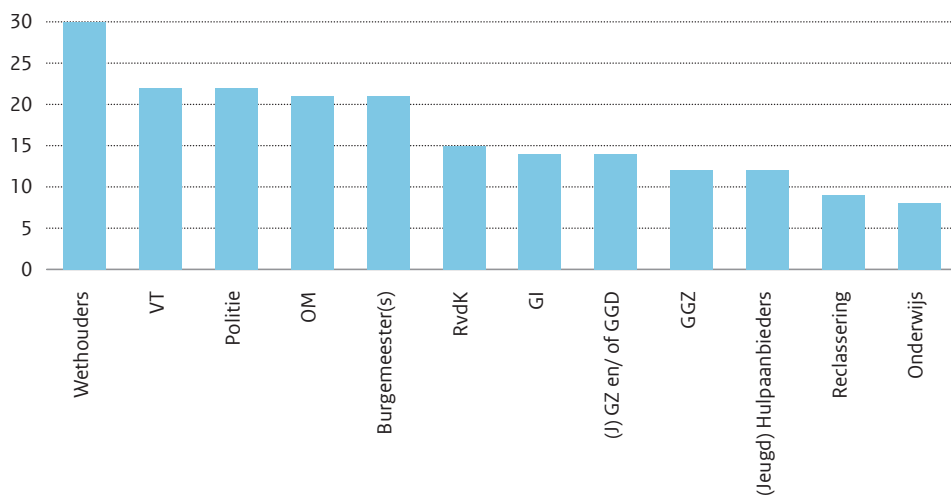
partijen zijn georganiseerd, zoals het niveau van de veiligheidsregio (25 in Nederland), politie (tien eenheden in Nederland) en huisartsen (lokaal).

In vijf van de 30 regio's lijkt de verantwoordelijkheid voor de aansturing van de integrale aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld belegd te zijn. In de overige 25 regio's lijkt dit niet het geval te zijn. In onder andere gesprekken met de regionaal projectleiders en de volgende uitvraag gaat het programmteam nader in op het belang van het expliciet beleggen van deze verantwoordelijkheid.

Samenstelling bestuurlijke netwerken

In de regionale bestuurlijke netwerken zijn over het algemeen de volgende partners vertegenwoordigd:

Figuur 3: Deelnemers bestuurlijk netwerk

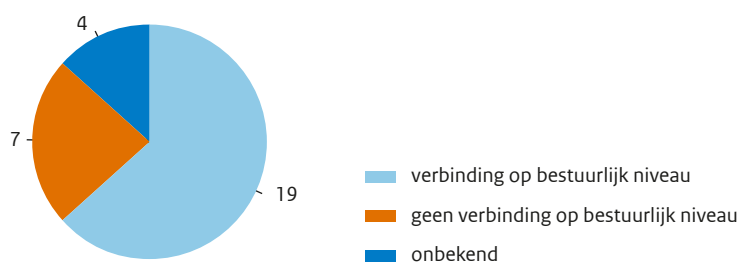
Binnen de verschillende bestuurlijke netwerken die het merendeel van de regio's kent, zijn deze partners minstens één keer vertegenwoordigd. De gemeentelijke en justitiële partners zijn sterk vertegenwoordigd in de netwerken. Dit geldt in mindere mate voor zorgpartners en onderwijsinstellingen. Het programmteam besteedt in de regioaanpak aandacht aan de keuzes die in de regio's ten grondslag liggen aan de samenstelling van deze bestuurlijke netwerken.

Verbinding tussen de zorgpartners en de justitiepartners op bestuurlijk niveau

Om te komen tot een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is het belangrijk dat zorgpartners en justitiepartners elkaar over en weer goed weten te vinden, zodat zij elkaar versterken en in staat stellen om hun eigen professionele bijdrage goed uit te kunnen voeren.

Om dit te waarborgen is het randvoorwaardelijk dat ook op bestuurlijk niveau verbinding bestaat tussen zorgpartners en justitiepartners.

Figuur 4: Bestuurlijke verbinding zorg- en justitiepartners

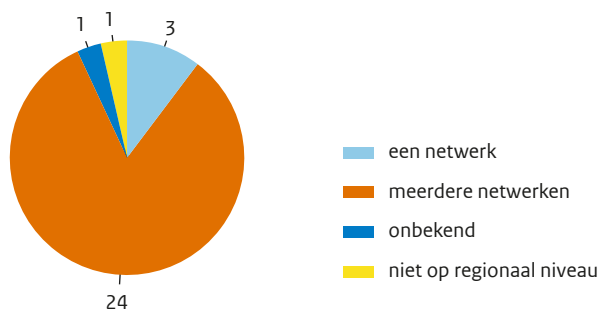

Ongeveer de helft van de negentien regio's die aangeven dat op regionaal bestuurlijk niveau sprake is van verbinding tussen de zorgpartners en justitiepartners, geven aan dat dit plaatsvindt via het bestuurlijke netwerk van de (Zorg- en) Veiligheidshuizen. Zeven regio's geven aan dat er (nog) geen sprake is van verbinding op bestuurlijk niveau en/of dat dit op uitvoerend niveau geborgd is.

2.3 Inhoudelijk netwerk

Een doelstelling van het programma Geweld hoort nergens thuis is, dat elke regio een betrouwbaar werkende inhoudelijke (overleg)structuur kent. Dit inhoudelijk netwerk bestaat uit professionals op tactisch niveau van organisaties die in de regio een rol of verantwoordelijkheid hebben in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het gaat dan onder meer om zorgprofessionals, justitieprofessionals, onderwijsprofessionals en Veilig Thuis-professionals. Deze professionals zijn in staat om op het tactische niveau knopen door te hakken en/of te escaleren naar het bestuurlijke niveau wanneer het op managementniveau niet mogelijk is om ervaren knelpunten in de samenwerking weg te nemen. Uit de ingevulde vragenlijsten komt het volgende beeld naar voren:

Figuur 5: Inhoudelijk netwerk

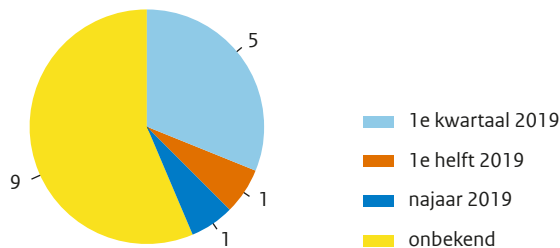
Uit analyse van de antwoorden van de regio's komt naar voren dat bijna alle inhoudelijke netwerken die worden genoemd, netwerken op uitvoerend niveau lijken te zijn, die zich richten op het stroomlijnen van de samenwerking in concrete casuïstiek. Uit de beantwoording van de vragenlijsten blijkt niet dat ook op tactisch niveau inhoudelijke netwerken zijn ingericht. In onder andere gesprekken met de regionaal projectleiders en de volgende uitvraag wordt hier nader op ingegaan.

2.4 Regiovisie / regionaal plan van aanpak

Gemeenten stellen in samenwerking met de door hen hierbij betrokken partijen een regiovisie/ regionaal plan van aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling op. Hierin moeten onder andere de inhoudelijke ambities uit de drie actielijnen van het programma worden gerealiseerd. De regionale vertaling van de inhoudelijke ambities van het landelijke programma, aangevuld met regionale speerpunten landen in een regiovisie / regionaal plan van aanpak.

26 van de 30 regio's hebben aangegeven te beschikken over een actuele regiovisie. In dertien regio's van deze regio's wordt deze in 2019 geactualiseerd. Drie regio's hebben aangegeven dat de regiovisie nog in ontwikkeling is. Eén regio geeft aan niet te beschikken over een regiovisie. De regiovisies van de regio's die de visie actualiseren en/of ontwikkelen zijn naar verwachting op de volgende momenten gereed:

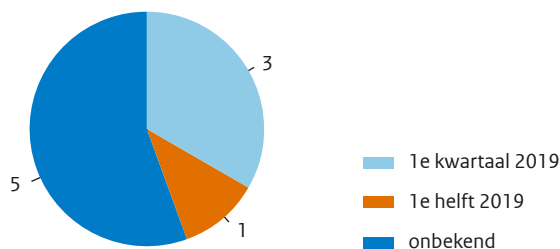
Figuur 6: Oplevering regiovisies

Uitvoeringsplan

Uit de ingevulde vragenlijsten komt naar voren dat vijftien van de 30 regio's hun regiovisie (deels) hebben uitgewerkt in een uitvoeringsplan / projectmatige aanpak. Van de vijftien regio's die hun regiovisie hebben vertaald in een uitvoeringsplan, hebben negen regio's dit gedaan op regionaal niveau, en zes regio's zowel op regionaal als lokaal niveau. Van de veertien regio's die aangeven dat de regiovisie nog niet vertaald is in een uitvoeringsplan, geven negen regio's aan dat het uitvoeringsplan op de volgende momenten gereed is:

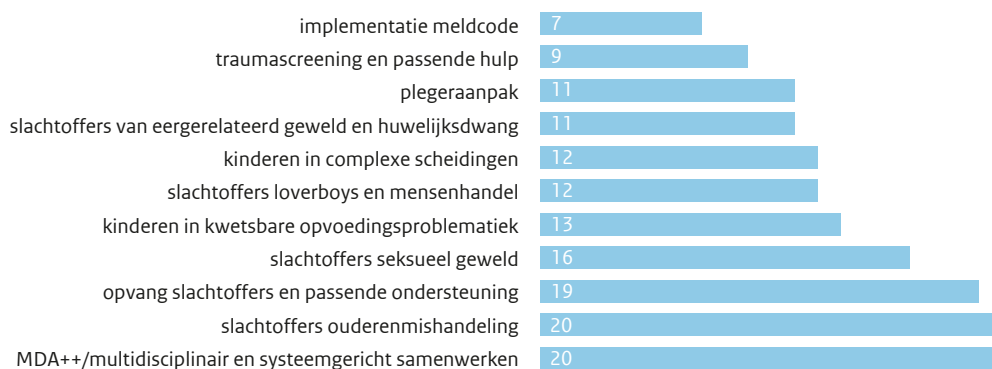
Figuur 7: Oplevering uitvoeringsplan

Speerpunten

22 van de 30 regio's hebben aangegeven welke speerpunten zij hebben opgenomen of gaan opnemen in hun regiovisie. Van acht regio's is dit onbekend of worden de speerpunten op een later moment bepaald. In onderstaande figuur is inzichtelijk gemaakt welke speerpunten door meer dan vijf regio's zijn benoemd.

Figuur 8: Speerpunten regiovisies

Uit de inventarisatie van de huidige stand van zaken blijkt dat (nog) niet alle speerpunten uit het programma Geweld hoort nergens thuis een plek hebben gekregen in de verschillende regiovisies. Deze zijn overigens in veel gevallen ook al voor de totstandkoming van het programma opgeleverd. De komende zes maanden zal het programmateam samen met de regio's bekijken hoe de speerpunten uit het programma Geweld hoort nergens thuis een plek kunnen krijgen in de eigen aanpak. De regio's die momenteel nog niet over een actuele regiovisie / regionaal plan van aanpak beschikken en/of deze nog niet hebben uitgewerkt in een uitvoeringsplan, worden gestimuleerd en waar nodig geholpen om dit in het eerste kwartaal van 2019 gereed te hebben.

3 Stand van zaken actielijnen en bouwstenen in de regio

3.1 Inleiding

Niet alle bouwstenen van de drie actielijnen vragen direct een actie of maatregelen op regionaal niveau. De bouwstenen die op dit moment acties of maatregelen op regionaal niveau vragen, zijn in onderstaande figuren in geel aangegeven. Per bouwsteen wordt in dit hoofdstuk in beeld gebracht wat de stand van zaken in de regio's momenteel is.

3.2 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Door het geweld eerder en beter in beeld te hebben, kan de duur van het geweld worden verkort en kan erger worden voorkomen. Door het geweld beter in beeld te hebben, weten we beter hoe het slachtoffer en diens omgeving het beste kan worden geholpen.

Figuur 9: Bouwstenen actielijn 1 'Eerder en beter in beeld'

Eerder en beter in beeld

Bespreekbaar maken

Werkgevers alerter maken

Zorgen dat professionals met de meldcode werken

Veilig Thuis versterken

Verbeteren feiten-onderzoek

Lokale teams versterken

Forensisch medische expertise versterken

3.2.1 Bespreekbaar maken

Huiselijk geweld en kindermishandeling bevinden zich nog te vaak in de taboesfeer. De relatie tussen slachtoffer en pleger maakt het moeilijk voor slachtoffers om zelf naar buiten te treden. Schuld en schaamte kunnen ook een pleger belemmeren in het zoeken en aanvaarden van hulp. Omstanders vinden het lastig om te praten over signalen van huiselijk geweld en professionals weten soms niet hoe ze moeten handelen. Vaak wordt pas aan de bel getrokken wanneer iemand zeker lijkt te weten dat er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zo blijft het geweld jarenlang in stand. Om deze problematiek eerder in beeld te krijgen, moet het voor betrokkenen, omstanders en professionals makkelijker worden om zorgen bespreekbaar te maken en om in actie te komen.

Aan de regio's is gevraagd welke regionale en/of lokale initiatieven er zijn om het bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling en de signalering hiervan te verbeteren, en op welke doelgroepen deze initiatieven zich richten.

Uit de ingevulde vragenlijsten blijkt dat er in alle regio's initiatieven zijn om dit doel te bereiken. De doelgroepen van deze initiatieven verschillen, waarbij vrijwel alle regio's zich in ieder geval richten op de overkoepelende groep professionals. In die gevallen gaat het over het algemeen om kennisbevordering door middel van trainingen en voorlichtingsbijeenkomsten. Vaak is dit gerelateerd aan het gebruik van de meldcode, maar het gaat ook om aandacht voor thema's als ouderenmishandeling. Tien regio's noemen specifieke groepen professionals waar zij zich op richten. De lokale teams en het onderwijs worden in dit kader het meeste genoemd (respectievelijk vijf en zeven keer).

Zestien van de 30 regio's geven aan dat zij activiteiten ontplooiën die zich richten op (specifieke groepen) burgers. Omstanders (acht keer) en betrokkenen (zeven keer) worden als specifieke doelgroep het meest genoemd. Eén regio maakt in de beantwoording een expliciet onderscheid tussen daders en slachtoffers. De initiatieven bestaan uit regionale en/of lokale publiekscampagnes voor een breed publiek en bijvoorbeeld de ontwikkeling van klassikale programma's voor het onderwijs.

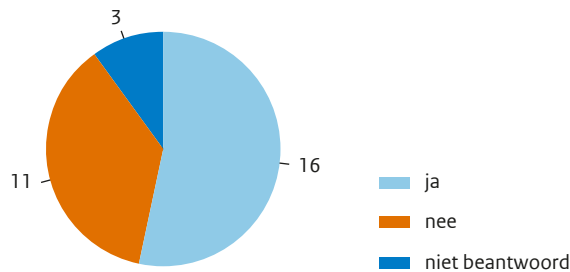
3.2.2 Zorgen dat professionals met de meldcode werken

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling biedt professionals ondersteuning en houvast bij het handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Vanaf 1 januari 2019 wordt de aangescherpte meldcode van kracht voor zelfstandige professionals, zoals artsen, en organisaties waar professionals uit de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie werken. Het wordt dan een professionele norm om situaties waar sprake is van ernstige of langdurige onveiligheid altijd te melden bij Veilig Thuis.

Aan alle regio's is gevraagd hoe binnen de regio wordt gestuurd op het gebruik van de meldcode en op het aanstellen van aandachtsfunctionarissen door organisaties die moeten werken met de meldcode. Een aandachtsfunctionaris is een getrainde medewerker die als vraagbaak dient voor collega's en actief de toepassing van de meldcode bevordert.

28 van de 30 regio's geven aan te sturen op het gebruik van de meldcode. In twintig van deze 28 regio's gebeurt dit door het gebruik van de meldcode op te nemen in de subsidievoorwaarden en/of inkoopvoorwaarden. Hierbij moeten wel twee kanttekeningen worden gemaakt: de mate waarin alle gemeenten in een regio dit doen verschilt en twee regio's geven aan dat de handhaving op deze voorwaarden een aandachtspunt is. Zeven van de 28 regio's geven aan daarnaast te sturen door kennisoverdracht via het aanbieden van trainingen en het geven van voorlichting aan organisaties die werken met de meldcode. Eén van de 30 respondenten geeft aan de vraag niet te hebben kunnen beantwoorden.

Zestien van de 30 regio's geven aan te sturen op het aanstellen van aandachtsfunctionarissen. In negen van deze regio's vormt dit eveneens een onderdeel van de subsidie- en/of inkoopvoorwaarden. Drie van de zestien regio's stimuleren de aanstelling van aandachtsfunctionarissen door hen te faciliteren in opleidingen, kennisuitwisseling, intervisie en het onderhouden van een netwerk. Elf van de 30 regio's geven aan op dit moment niet te sturen, onder andere omdat zij dit niet als hun verantwoordelijkheid beschouwen. Drie respondenten geven aan de vraag (nog) niet te kunnen beantwoorden.

Figuur 10: Sturing op aandachtsfunctionarissen

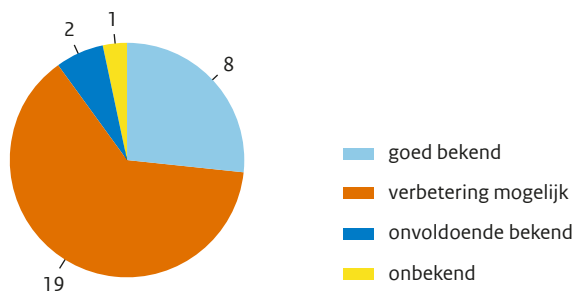
In de leerkringen wordt aandacht besteed aan de mogelijkheden en wenselijkheid om te sturen op het gebruik van de meldcode en de beschikbaarheid van aandachtsfunctionarissen. Daarnaast organiseert het programma in 2019, in afstemming de regio's, regionale conferenties voor professionals van uitvoeringsorganisaties. Deze zullen zich richten op de implementatie van de meldcode, maar bijvoorbeeld ook op deskundigheidsbevordering, handelingsverlegenheid en aandachtsfunctionarissen.

3.2.3 Veilig Thuis

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. In de vragenlijsten voor de regio's is voor de actielijn 'Eerder en beter in beeld' aandacht besteed aan drie aspecten die betrekking hebben op Veilig Thuis. Ten eerste de bekendheid van Veilig Thuis bij het lokale veld (waaronder lokale teams, huisartsen en scholen). Een goede samenwerking tussen de lokale teams en Veilig Thuis is daarnaast cruciaal voor het multidisciplinair en systeemgericht werken. Ten slotte is gevraagd naar de mate waarin het landelijke model voor samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de politie en het Openbaar Ministerie regionaal zijn uitgewerkt en geïmplementeerd.⁴

Bekendheid werkwijze Veilig Thuis

Door acht van de 30 regio's wordt geantwoord dat de werkwijze van Veilig Thuis goed bekend is bij het lokale veld. Negentien van de 30 regio's geven aan dat dit redelijk goed bekend is, maar dat de bekendheid nog kan worden verbeterd. Vaak heeft dit betrekking op de mate waarin alle professionals en instellingen op de hoogte zijn. Dit geldt met name voor scholen en huisartsen: deze worden door elf van de negentien regio's genoemd als groepen die aandacht behoeven. Twee van de 30 regio's geven aan de bekendheid in zijn algemeenheid onvoldoende te vinden; in één van die regio's bleek dit uit een recente evaluatie van de samenwerkingsafspraken. Eén van de 30 regio's heeft de vraag niet beantwoord, maar aangegeven dat Veilig Thuis beschikt over een uitgebreid instrumentarium om de werkwijze uit te dragen.

Figuur 11: Bekendheid werkwijze VT

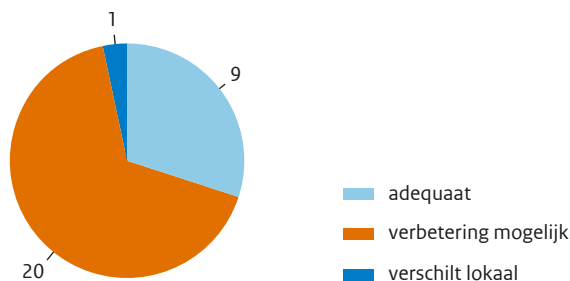
⁴ Conform het model voor de samenwerkingsafspraken tussen de gezamenlijke organisaties voor Veilig Thuis, de Nationale Politie en het Openbaar Ministerie, die tot doel hebben de samenwerking te beschrijven tussen deze drie partijen op de terreinen huiselijk geweld, kindermishandeling en overige zorgmeldingen van de zijde van de politie.

De antwoorden bevestigen de noodzaak van de in het programmaplan geformuleerde acties. Het programmateam ondersteunt de komende zes maanden de regio's, Veilig Thuis-organisaties en de Beweging tegen kindermishandeling om in gesprek gaan over het beter bekend maken van de werkwijze van Veilig Thuis bij onder andere scholen, huisartsen en kinderopvang.

Samenwerking Veilig Thuis – lokale teams

Op de vraag naar de samenwerking tussen Veilig Thuis en de lokale teams antwoorden negen van de 30 gemeenten de samenwerking als adequaat te ervaren. Twintig van de regio's geven aan ruimte voor verbetering te zien. Eén regio antwoordt dat er regionale afspraken zijn, maar dat de mate van samenwerking lokaal verschilt.

Figuur 12: Samenwerking VT - lokale teams

Achtien regio's refereren in hun antwoorden aan samenwerkingsafspraken tussen de lokale teams en Veilig Thuis. Voor de regio's waar de samenwerking als adequaat wordt beoordeeld, vormt het bestaan van deze afspraken de basis voor deze beantwoording. Ook de regio's die mogelijkheden tot verbetering zien, refereren aan deze afspraken. Voor hen vormen deze de basis om in gezamenlijkheid de samenwerking verder te brengen. De mogelijkheden voor verbetering die regio's zien, lopen uiteen van het investeren in wederzijds begrip en het spreken in dezelfde taal tot deskundigheidsbevordering bij lokale teams, en van het expliciet maken van verwachtingen, verantwoordelijkheden en (on)mogelijkheden tot het wegwerken van wachtlijsten.

In het programmaplan is afgesproken dat iedere Veilig Thuis-organisatie voor de eigen regio sessies organiseert met vertegenwoordigers van de lokale teams. Het programmateam zal hierbij waar nodig ondersteunen. De genoemde verbetermogelijkheden worden hierbij meegenomen. Daarnaast betreft het programmateam deze bij het ontwikkelen van de criteria waaraan lokale teams minimaal moeten voldoen (zie ook paragraaf 3.2.4), en is hiervoor aandacht in de regionale conferenties zoals benoemd in paragraaf 3.2.2.

Implementatie landelijk model samenwerkingsafspraken Veilig Thuis, politie en OM

Vijftien van de 30 regio's geven aan dat het landelijk model voor samenwerkingsafspraken in de regio zijn uitgewerkt en geïmplementeerd. Eén regio geeft aan hierbij tegen privacyproblemen aan te lopen. In zes regio's is dit op onderdelen gebeurd, in vier andere regio's is de implementatie nog in ontwikkeling. Vijf respondenten hebben onvoldoende zicht op de mate waarin dit is gebeurd: twee van hen geven aan dat dit bij Veilig Thuis is belegd. Eén regio geeft aan dat de landelijke samenwerkingsafspraken niet aansluiten op de beoogde regionale koers. Het programmateam voert de komende zes maanden met regio's en betrokken partners het gesprek over het wegnemen van eventuele knelpunten bij de implementatie van het model.

3.2.4 Lokale teams

Veel meldingen over huiselijk geweld en kindermishandeling worden na de triage van Veilig Thuis afgeschaald naar het lokale team. Een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt daarom om een krachtige eerstelijnsaanpak in elke gemeente. Van professionals in lokale teams wordt verwacht dat zij kunnen werken met een veiligheidsplan, dat zij outreachend zijn en geweld

bespreekbaar durven te maken.⁵ Een goede verbinding tussen lokale teams en onderwijs, de jeugd-gezondheidszorg en Veilig Thuis is om multidisciplinair en systeemgericht te kunnen werken van groot belang. De regio's zijn in de vragenlijst over deze onderwerpen bevroegd.

Werken met een veiligheidsplan

Aan de regio's is gevraagd of de lokale teams kunnen werken met een veiligheidsplan. Veertien van de 30 regio's geven aan dat dit het geval is. In negen regio's geldt dit nog niet voor alle teams, en in drie regio's is deze werkwijze nog in ontwikkeling. Vier van de 30 regio's geven in de beantwoording aan nog geen volledig zicht te hebben op de mate van gebruik van een veiligheidsplan binnen de lokale teams.

Werken met screeningsinstrumenten

Vijftien van de 30 regio's geven aan dat lokale teams met een screeningsinstrument voor huiselijk geweld en kindermishandeling werken. In zeven van die vijftien regio's geldt dit volgens de beantwoording niet voor alle lokale teams in de regio. Het instrument LIRIK⁶ wordt in de beantwoording met vijf keer het meest genoemd.

In vier van de regio's kan uit de beantwoording niet worden afgeleid dat door de lokale teams met een screeningsinstrument wordt gewerkt. Tien van de regio's geven in de beantwoording aan hier nog geen (volledig) zicht op te hebben. In één regio is een werkwijze hieromtrent in ontwikkeling.

Outreaching werken

Twintig van de 30 regio's geven aan dat de lokale teams outreachend werken bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. In zeven van die regio's geldt dit niet voor elk van de lokale teams. In drie van de 30 regio's wordt hiertoe regionaal een werkwijze ontwikkeld. Zeven van de 30 regio's geven aan hier nog geen (volledig) zicht op te hebben.

Bespreekbaar maken van geweld

Op de vraag in hoeverre professionals in lokale teams geweld bespreekbaar kunnen maken, geven zestien van de 30 regio's aan dat dit in hun regio het geval is. Vijf keer is expliciet genoemd dat dit onderdeel is van de training van professionals. Zeven van de 30 regio's geven aan dat verbetering op dit thema wenselijk en/of noodzakelijk is. Zeven regio's geven aan nog geen volledig overzicht te kunnen bieden op de vraag of geweld door de lokale teams bespreekbaar gemaakt kan worden.

Figuur 13: *Bespreekbaar maken geweld*

Initiatieven

Aan de regio's is gevraagd of zij initiatieven ontplooiën om de lokale teams te versterken op bovengenoemde onderdelen. In 23 van de 30 regio's is dat het geval. Deze initiatieven zijn divers en vaak lokaal georganiseerd. Het gaat grotendeels om het aanbieden of stimuleren van kennisoverdracht en trainingen (vijftien keer genoemd). Dit richt zich zowel op werkwijzen (bijvoorbeeld systeemgericht werken, signaleren en organiseren van directe veiligheid) als specifieke thema's (zoals ouderenmishandeling en professionele

⁵ Kwaliteitskader Veilig Thuis – zicht op veiligheid, VNG, 2016

⁶ LIRIK staat voor Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid. Het is een checklist die professionals in de jeugdzorg helpt bij het beoordelen of er sprake is van kindermishandeling en bij het inschatten of een kind risico loopt in de toekomst

verantwoordelijkheid). Als aandachtspunten bij met name de kennisoverdracht worden genoemd dat het verloop van personeel bij lokale teams hoog is en dat de werkdruk bij zowel Veilig Thuis als lokale teams een complicerende factor kan zijn.

In vijf van de 23 regio's gaat het om organisatorische ingrepen: het maken, evalueren en/of aanpassen van samenwerkingsafspraken tussen lokale teams en hun partners, het inrichten van een gezamenlijk werkproces voor huiselijk geweld en het met de ketenpartners formuleren van een gezamenlijke aanpak. In één regio blijkt er geen behoefte te zijn aan initiatieven op dit vlak, zes regio's geven aan hier geen zicht op te hebben.

Het programmteam betreft bovenstaande resultaten bij de ontwikkeling van criteria waaraan een lokaal team minimaal moet voldoen vanuit het perspectief van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit doet het programmteam in nauwe afstemming met de regio's en het programma Zorg voor de jeugd van de ministeries van VWS en JenV en de VNG.

3.2.5 Trots en knelpunten

Aan de regio's is gevraagd waar zij binnen de actielijn 'Eerder en beter in beeld' trots op zijn, en welke knelpunten zij zien. Beide vragen zijn uitvoerig beantwoord. De antwoorden geven het programmteam handvatten om de aanpak in de regio verder vorm te geven. De knelpunten vormen obstakels die met prioriteit aandacht behoeven, de trots kan een vliegwiel zijn voor doorontwikkeling in regio's (zowel binnen regio's zelf als door het leren tussen regio's). Hieronder volgt een weergave van de opmerkingen die het meeste werden genoemd.

Trots

Veilig Thuis wordt door twaalf van de 27 regio's genoemd. Zij zijn trots op het functioneren en presteren van de Veilig Thuis-organisatie in de regio, de rol van Veilig Thuis als ondersteuner van professionals en burgers en/of de wijze waarop de samenwerking van Veilig Thuis met gemeenten is vormgegeven. Zeven respondenten noemen specifiek de samenwerking(safspraken) tussen de lokale teams en Veilig Thuis als iets waar ze trots op zijn.

Elf regio's noemen bij de beantwoording de samenwerking binnen de regio en/of met ketenpartners. Meer specifiek noemen regio's hier de waarde van korte lijnen, van vaste contactpersonen en van het in gezamenlijkheid ontwikkelen van en optrekken in een aanpak.

Vijf regio's geven ten slotte aan trots te zijn op de realisatie en/of het functioneren van het Centrum Seksueel Geweld (CSG) in de regio.

Knelpunten

De capaciteit in de keten wordt door dertien van de 30 regio's als knelpunt genoemd. Negen keer wordt specifiek aangegeven dat de capaciteit bij Veilig Thuis knelt en/of dat er sprake is van wachtlijsten. In mindere mate worden ook de capaciteit bij lokale teams en de hulpverlening als aandachtspunt genoemd. In dit kader wordt ook genoemd dat de beschikbaarheid van deskundig personeel onder druk staat.

Zeven regio's noemen financieel gerelateerde knelpunten. Deze richten zich op de wijze van financiering, de relatie tussen de kosten en de beschikbaar gestelde middelen en het gebrek aan middelen om ingezette initiatieven structureel te borgen.

Zes regio's vragen aandacht voor de handelingsverlegenheid bij professionals, die hen weerhoudt om in actie te komen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Vijf regio's noemen de veelheid aan partners en/of de afwezigheid van integrale sturing als belemmerende factor in de aanpak van deze problematiek.

Vier regio's ten slotte geven aan dat de samenwerking met onderwijs en/of huisartsen een knelpunt is, eveneens vier regio's noemen in dit verband de onduidelijkheid bij professionals over de rol, verwachtingen en mogelijkheden van Veilig Thuis in hun regio.

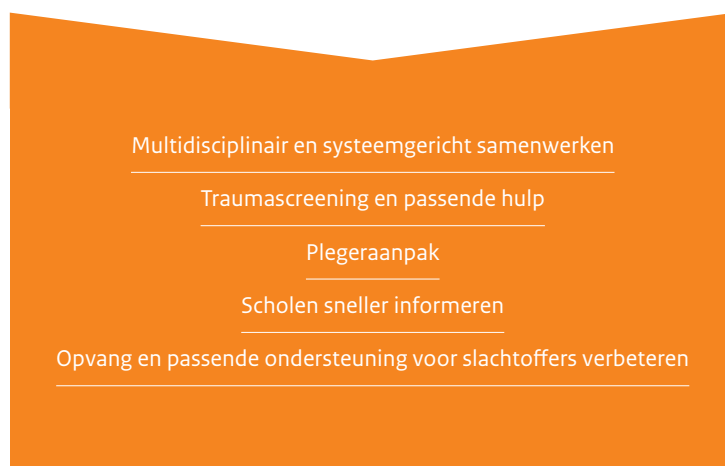
3.3 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Om de cirkel van geweld duurzaam te doorbreken is het nodig dat er veiligheid wordt gecreëerd in onveilige situaties. Hiervoor is goede afstemming nodig met partijen die – waar nodig onder dwang – (veiligheids) maatregelen kunnen treffen. Om veiligheidsmaatregelen te kunnen opleggen is vaak uitgebreid feitenonderzoek nodig dat aan bepaalde eisen voldoet. Daarna is er ruimte om de oorzaken aan te pakken die de onveiligheid veroorzaken en kan er gewerkt worden aan herstel van (ontwikkelings)schade. Effectieve hulp moet snel beschikbaar zijn en gericht zijn op medisch en psychologisch herstel, de zogenaamde herstelgerichte interventies. Nog lang niet alle slachtoffers van mishandeling en huiselijk geweld krijgen hulp, of de juiste hulp. Hulp moet gericht zijn op duurzaam herstel. Hiervoor is nodig dat de hulp zich niet alleen richt op het slachtoffer maar op het hele gezin of alle direct betrokkenen. Ook specifiek voor plegers is er een hulpaanbod nodig om herhaling te voorkomen. De reguliere (jeugd)hulp is niet altijd toegespitst op het verwerken van trauma of op een aanpak met aandacht voor verwerken van een mogelijk trauma van de pleger.

Figuur 14: Bouwstenen actielijn 2 ‘Stoppen en duurzaam oplossen’

Stoppen en duurzaam oplossen

3.3.1 Multidisciplinair en systeemgericht samenwerken

Het programma heeft als doelstelling dat overal multidisciplinair en systeemgericht wordt gewerkt, volgens de visie dat eerst wordt samengewerkt voor veiligheid en vervolgens wordt samengewerkt om de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid aan te pakken middels risicogestuurde en herstelgerichte zorg.⁷ Multidisciplinair werken betekent met een sterke verbinding en gezamenlijk optrekken

⁷ Vogtländer en Van Arum, Landelijk visiedocument ‘Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg’, 2016

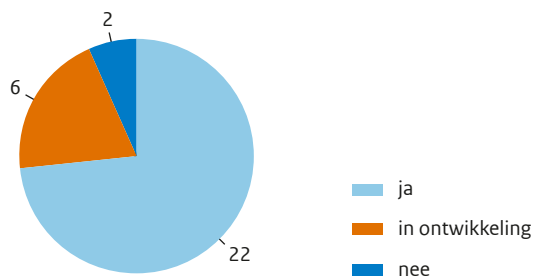
van maatschappelijke ondersteuning, zorgpartners, justitiepartners en onderwijsinstellingen. Systeemgericht werken betekent gericht op alle gezinsleden en direct betrokkenen om de veiligheid te herstellen.⁸

In de vragenlijst is gevraagd of regio's beschikken over een aanpak waarbinnen het multidisciplinair en systeemgericht werken (in opgeschaalde en/of reguliere situatie) kan worden opgepakt, of er wordt gewerkt conform de visie 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg en of een MDA++ is vormgegeven.

Multidisciplinair en systeemgericht samenwerken

22 Van de 30 regio's geven aan te beschikken over een aanpak waarbinnen het multidisciplinair en systeemgericht werken (in opgeschaalde en/of reguliere situatie) kan worden opgepakt. In zes regio's is deze aanpak nog in ontwikkeling, twee regio's geven aan nog niet te beschikken over een dergelijke aanpak.

Figuur 15: Multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerking

Visie 'eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg'

Zeventien van de 30 regio's geven aan dat er in de regio (deels) wordt gewerkt conform de visie 'eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg'. Dertien regio's geven aan dit (nog) niet te doen.

MDA++

In elke casus moet multidisciplinair en systeemgericht worden samengewerkt om geweld te stoppen en duurzaam op te lossen. Voor gezinnen die op meerdere leefdomeneinen problemen ervaren, die ook nog eens onderling samenhangen en van generatie op generatie kunnen overgaan is nog een aanvullende aanpak nodig. De complexiteit, de ernst en de hardnekkigheid van deze problematiek vraagt om specifieke kennis, passende werkwijzen, een geïntegreerde aanpak en het nemen van gezamenlijke verantwoordelijkheid. Deze aanpak wordt aangeduid als 'Multidisciplinaire Aanpak ++ (MDA++)', een aanpak waarbij de verschillende sectoren, specialisten, het lokaal team en het gezin met haar sociale netwerk samenwerken.⁹

Uit de beantwoording van de vragenlijsten blijkt dat veel regio's aangeven aan de slag te zijn met MDA++. Negen regio's geven aan (deels) een werkwijze te hebben ingericht, negentien regio's geven aan dat dit in ontwikkeling is en/of er een pilot loopt en twee regio's geven aan momenteel niet over een dergelijke werkwijze te beschikken. Uit de beantwoording blijkt dat er geen eenduidig beeld is wat onder MDA++ wordt verstaan. De opvattingen van de regio's hierover lopen uiteen: van het inrichten van een (fysiek) multidisciplinair centrum tot het voorzien in een ad hoc acuut casusoverleg.

Het ondersteunen van de regio's bij het scherp krijgen, ontwikkelen en vormgeven van de MDA++ aanpak heeft de komende zes maanden prioriteit voor het programmateam. Juist ook omdat twintig van de

⁸ Programma Geweld hoort nergens thuis, april 2018

⁹ Kwaliteitskader MDA++

30 regio's aangeven multidisciplinair en systeemgericht samenwerken als speerpunt in hun regiovisie / regionale plan van aanpak te (gaan) benoemen. Daarnaast wordt als onderdeel van het programma Geweld hoort nergens thuis verkend of het onder één dak organiseren van de aanpak van de MDA++ meerwaarde heeft, en dit ertoe leidt dat betrokkenen een verbetering ervaren van de effectiviteit van de interventie(s). Hiertoe start het programma samen met de regio's Rotterdam-Rijnmond, Kennemerland en Hart van Brabant drie pilots. De werkwijzen in de regio's Friesland en West-Brabant, waar niet onder één dak wordt samengewerkt, worden als referentie gebruikt.

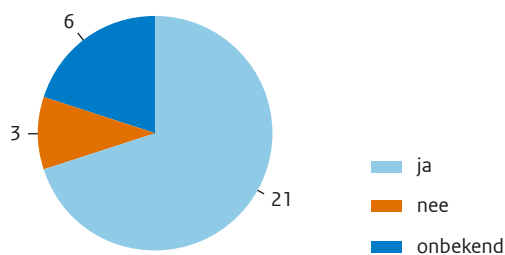
3.3.2 Traumascreeening en passende behandeling

Slachtoffers en plegers van huiselijk geweld kampen bovengemiddeld vaak met trauma's. Dit vormt een van de verklaringen voor het van generatie op generatie overdragen van huiselijk geweld. Daarom staat in het programmaplan Geweld hoort nergens thuis dat het van belang is dat slachtoffers en plegers van huiselijk geweld altijd een traumascreeening krijgen aangeboden met een daarop aansluitend behandelplan.

Aan de regio's is gevraagd hoe is georganiseerd dat op casusniveau de afweging wordt gemaakt of traumascreeening nodig is. 26 Van de 30 regio's geven aan dat hier in de regio een (gedeeltelijke) werkwijze voor is. De vorm waarin en de doelgroepen waarvoor traumascreeening wordt toegepast, verschillen per regio. In 21 van deze 26 regio's is dit op regionaal niveau georganiseerd. Veilig Thuis (twaalf keer), het Centrum Seksueel Geweld (tien keer) en de vrouwenopvang (zes keer) worden in dit verband het vaakst genoemd. Vier van de 30 respondenten hebben in de beantwoording aangegeven geen (volledig) zicht te hebben op de inzet van traumascreeening in de regio.

Daarnaast is gevraagd of er specifiek voor kinderen in de vrouwenopvang traumascreeening beschikbaar is. 21 Van de 30 regio's geven aan dat dit het geval is. Twee van deze regio's geven aan dat traumascreeening beschikbaar is wanneer er specifieke zorgen zijn over een kind. Drie regio's geven aan dat traumascreeening voor kinderen nog niet beschikbaar is. Zes respondenten geven in de beantwoording aan geen (volledig) zicht te hebben over de beschikbaarheid.

Figuur 16: Beschikbaarheid traumascreeening voor kinderen in vrouwenopvang

21 Van de 30 regio's geven aan dat er lokaal en/of regionaal een (deels) passend (trauma)behandelplan beschikbaar is. Negen van de 30 regio's geven aan hier geen (volledig) zicht op te hebben. Het programmateam investeert de komende zes maanden in het scherp krijgen van de wijze waarop traumascreeening kan worden uitgevoerd en ingericht. Dit doet zij in nauw overleg met verschillende experts op dit gebied en organisaties in regio's die hier al ervaring mee hebben.

3.3.3 Plegeraanpak

Een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vereist niet alleen aandacht en zorg voor slachtoffers. Ook voor de plegers zelf moet er een passende aanpak zijn om het geweld blijvend te stoppen. Hulpverlening, justitiepartners en gemeenten hebben een gezamenlijke taak bij de inzet van interventies die de pleger hulp bieden, aanpakken en slachtoffers – inclusief aanwezige kinderen – steunen. Dit maakt onderdeel uit van de systeemgerichte aanpak.

26 Van de 30 regio's geven aan dat in hun regio (deels) een hulpaanbod beschikbaar is voor plegers van huiselijk geweld en kindermishandeling. In zeven van deze 26 regio's wordt dit hulpaanbod ingezet op

het moment dat er sprake is van een tijdelijk huisverbod. In elf van deze 26 regio's maakt het aanbieden van hulp aan de pleger vanuit het systeemgericht werken integraal onderdeel uit van het veiligheidsplan en hulpverleningsplan dat voor het gehele gezin wordt opgesteld. Drie respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

Het tijdelijk huisverbod is één van de interventies in de plegeraanpak. De regio's is gevraagd hoe de samenwerking tijdens de inzet van het tijdelijk huisverbod loopt en welke knelpunten worden ervaren. 25 Van de 30 regio's geven aan de samenwerking adequaat te vinden. Vijf van deze regio's signaleren een terugloop in de inzet van tijdelijke huisverboden in de regio. Vanuit het programma wordt deze terugloop onderzocht. Eén regio heeft de vraag niet beantwoord.

Vijf van de 30 regio's geven aan dat de effectiviteit van de inzet van het tijdelijke huisverbod onder druk komt te staan doordat er sprake is van wachtlijsten bij hulpaanbieders. Ook tijdig beschikbare huisvesting voor tijdelijk uithuisgeplaatsten wordt gezien als aandachtspunt voor het effectief inzetten van het tijdelijk huisverbod.

3.3.4 Opvang en passende ondersteuning van slachtoffers

Slachtoffers van huiselijk geweld hebben recht op bescherming en veilige opvang. Het is daarnaast in het belang van slachtoffers en hun kinderen dat de periode in de opvang niet langer duurt dan nodig en dat wanneer de situatie weer voldoende veilig is zij kunnen doorstromen naar een reguliere woning. Het onderzoeksrapport 'Vrouwen in de knel' van de Nationale Ombudsman biedt belangrijke aanknopingspunten voor het verder ontwikkelen van de nazorg.

Aan de regio's is gevraagd welke ondersteuning slachtoffers van huiselijk geweld (en hun kinderen) krijgen als zij weer zelfstandig kunnen gaan wonen. Bijna alle regio's geven aan dat er een vorm van ondersteuning beschikbaar is voor deze doelgroep. Deze bestaat met name uit ambulante hulpverlening en ondersteuning door onder andere de vrouwenopvang. Zes van de 30 regio's geven aan de methodiek 'Nieuwe Toekomst' te hanteren.

Ook is gevraagd naar welke maatregelen in de regio's worden getroffen om de uitstroom van slachtoffers van huiselijk geweld (en hun kinderen) uit de opvang te bespoedigen. Ongeveer de helft van de regio's geeft aan op enige wijze in te zetten op het beschikbaar stellen van woningen; via een urgentieregeling, afspraken met woningcorporaties, omklapwoningen en/of het realiseren van appartementen binnen de vrouwenopvang. Acht regio's noemen de wachtlijsten voor woningen en/of ambulante ondersteuning als belemmeringen voor een spoedige uitstroom uit de vrouwenopvang.

Aandacht voor de kinderen in de (maatschappelijke of vrouwen-)opvang

De manier waarop in regio's aandacht wordt gegeven aan kinderen in de (maatschappelijke of vrouwen-)opvang loopt uiteen, van het opstellen van eigen veiligheids- en behandelplannen voor kinderen tot kindvriendelijk maken van de opvanglocatie. Zeventien van de 30 regio's geven aan dat onder andere de methodiek 'Veerkracht' wordt ingezet voor kinderen in de opvang. In de andere regio's worden verschillende andere methodieken gebruikt. Twee regio's geven aan dat de manier waarop aandacht voor kinderen in de opvang wordt vormgegeven, in ontwikkeling is.

3.3.5 Trots en knelpunten

Ook binnen de actielijn 'Stoppen en duurzaam oplossen' is aan de regio's gevraagd waar zij trots op zijn, en welke knelpunten zij zien. Hieronder volgt een weergave van de opmerkingen die het meeste werden genoemd.

Trots

Op de vraag waar de regio's trots op zijn binnen deze actielijn, zijn zeer uiteenlopende reacties gegeven. Hieronder volgt een weergave van de opmerkingen die het meeste werden genoemd. Zes regio's geven aan trots te zijn op de wijze waarop MDA++ in de regio is of wordt vertaald in een aanpak dan wel pilot. Vijf regio's noemen de verbinding tussen zorg en straf. Eveneens vier regio's geven aan trots te zijn op de eigen werkwijze bij het opleggen van het tijdelijk huisverbod.

Knelpunten

Zeven regio's geven aan knelpunten te zien ten aanzien van de integrale samenwerking, waardoor niet alle beschikbare interventies worden benut en het duurzaam oplossen van geweld nog te weinig wordt bereikt. Hierin wordt onder andere gerefereerd aan de verbinding tussen zorg en straf, de samenwerking binnen de regio met de Zorg- en Veiligheidshuizen en de verbinding op bestuurlijk niveau tussen de betrokken partners. De capaciteit in de keten wordt acht keer als knelpunt genoemd: hierbij worden de wachtlijsten bij hulp en ondersteuning, beschikbaarheid van maatschappelijk werkers en de vele wisselingen in lokale teams specifiek genoemd.

Vijf keer noemen regio's dat de aanpak van deze thematiek (en met name de inzet bij MDA++) vraagt om een lange adem, maar dat de financiering hiervan onder druk staat of niet geborgd is.

De uitstroom uit de vrouwenopvang ten slotte wordt door zes regio's als knelpunt genoemd. Hierbij wordt vooral ingegaan op de geringe beschikbaarheid van betaalbare woningen en de schuldenproblematiek waar de doelgroep mee kampt.

3.4 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen

Voor een aantal specifieke doelgroepen met specifieke problemen is om verschillende redenen extra aandacht nodig. Soms is er specifieke expertise nodig over de doelgroep of om de problemen eerder en beter in beeld te brengen. Het gaat om groepen die extra kwetsbaar zijn en niet altijd direct te herkennen zijn, zoals slachtoffers en plegers met een lichte verstandelijke beperking. Duurzaam oplossen of stoppen vraagt soms om een andere aanpak met specifieke expertise of er moeten andere organisaties bij worden betrokken.

Figuur 17: Bouwstenen actielijn 3 'Specifieke groepen'

Specifieke groepen

Slachtoffers seksueel geweld

Slachtoffers loverboys en mensenhandel

Slachtoffers eerge relateerd geweld en huwelijksdwang

Kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties

Complexe scheidingen

Slachtoffers ouderenmishandeling

3.4.1 Slachtoffers van seksueel geweld

Signalen van seksueel geweld zijn ook voor professionals moeilijk te duiden, zowel bij volwassen slachtoffers als kinderen. Doordat het misbruik vaak geheim blijft – soms onder druk – en de misbruiker zich in de kring van het slachtoffer beweegt, is het risico van herhaling groot.

Als sprake is van seksueel geweld in een gezinssituatie vraagt dit van hulpverleners dat zij hier specifiek aandacht voor hebben. Als het gaat om een acute situatie van seksueel geweld is snel handelen ook belangrijk voor het zorgvuldig verzamelen ten behoeve van de bewijslast. Slachtoffers kunnen hiervoor terecht bij de Centra Seksueel Geweld (CSG's) waar politie en zorgverlening samenwerken.

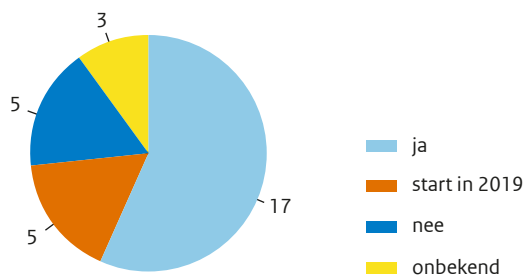
Alle regio's geven in de beantwoording van de vragenlijst aan dat slachtoffers van seksueel geweld terecht kunnen bij een CSG. Zes van de 30 regio's benoemen dat er binnen de regio specifieke preventie- en voorlichtingsactiviteiten worden georganiseerd, bijvoorbeeld op scholen over seksuele gezondheid en relatievorming. Vijf regio's geven aan dat bij hun Veilig Thuis-organisatie specifieke expertise op dit gebied beschikbaar is. Twee regio's kennen een scenarioteam. Zestien van de 30 regio's geven aan slachtoffers van seksueel geweld als speerpunt in hun regiovisie / regionale plan van aanpak te benoemen of te gaan benoemen.

3.4.2 Slachtoffers van loverboys en mensenhandel

Het is belangrijk dat professionals die huiselijk geweld en kindermishandeling signaleren ook weten wanneer sprake is van seksuele uitbuiting. Dit wordt bemoeilijk doordat loverboys niet alleen op straat, maar ook online actief zijn, en mensenhandelaren vaker gebruik maken van manipulatie en chantage. Ook moeten professionals weten dat er voor slachtoffers specialistische opvang en zorg beschikbaar is.

Gemeenten hebben afgesproken dat de functie zorgcoördinatie mensenhandel in heel Nederland wordt geregeld voor 18- en 18+ slachtoffers. Dit wordt nader uitgewerkt in het plan van aanpak mensenhandel van de ministeries van JenV, VWS, BZ en SZW. Uit de beantwoording van de vragenlijst blijkt dat in zeventien van de 30 regio's een zorgcoördinator mensenhandel is aangesteld. Vijf regio's gaan dit doen vanaf 2019. Vijf regio's geven aan geen zorgcoördinator te hebben aangesteld en drie respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

Figuur 18: Zorgcoördinator mensenhandel

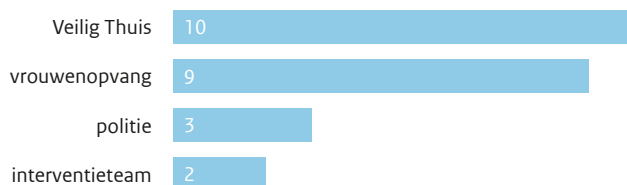
In de beantwoording van de vraag of zij aandacht besteden aan deze specifieke doelgroep, verwijzen drie regio's naar de specialistische opvang in hun regio. In vier van de 30 regio's wordt extra aandacht besteed aan de doelgroep prostitutie via de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees (RUPS) of een prostitutiecentrum. Vijf regio's benoemen specifieke preventie- en voorlichtingsactiviteiten op het gebied van loverboyproblematiek (vaak gecombineerd met 'seksuele gezondheid', zie ook paragraaf 3.4.1). Twaalf van de 30 regio's geven aan slachtoffers van loverboys en mensenhandel als speerpunt in hun regiovisie / regionale plan van aanpak te benoemen of te gaan benoemen.

3.4.3 Slachtoffers van eergelateerd geweld / schadelijke traditionele praktijken

Eergelateerd geweld, huwelijksdwang en achterlating, huwelijkse gevangenschap, vrouwelijke genitale verminking en gedwongen isolement zijn schadelijke (traditionele) praktijken, die mensen beperken in hun fundamentele rechten en vrijheden tot zelfbeschikking.

21 Van de 30 regio's geven aan dat er voor deze doelgroep specialistische expertise beschikbaar is en/of dat er aandacht is voor preventie. Hierbij zijn verschillende partijen betrokken:

Figuur 19: Betrokken partners eengerelateerd geweld

Drie regio's geven daarnaast aan – indien nodig – aanvullende expertise in te schakelen van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en het Landelijk Expertise Centrum Eengerelateerd Geweld (LEC) van de Nationale Politie.

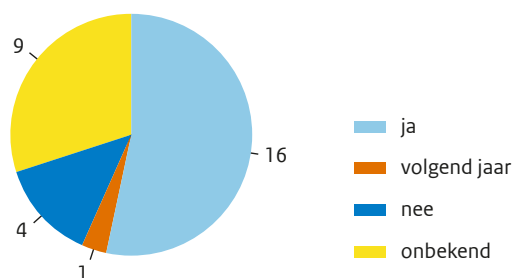
Elf van de 30 regio's geven aan slachtoffers van eengerelateerd geweld als speerpunt in hun regiovisie / regionale plan van aanpak te benoemen of te gaan benoemen.

3.4.4 Kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties

Kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties hebben een verhoogd risico op kindermishandeling. Vooral in die gezinnen waar ouders psychische problemen en/of verslavingsproblemen hebben en er sprake is van kindermishandeling, is samenwerking tussen ggz-zorg voor volwassenen en hulpverlening van het kind in een systeemgerichte aanpak essentieel om duurzaam tot een stabiele situatie te komen. Daarnaast is bij kinderen van ouders met een lichte verstandelijke beperking (LVB) sprake van een verhoogde kwetsbaarheid.

Uit de ingevulde vragenlijsten komt het volgende beeld naar voren:

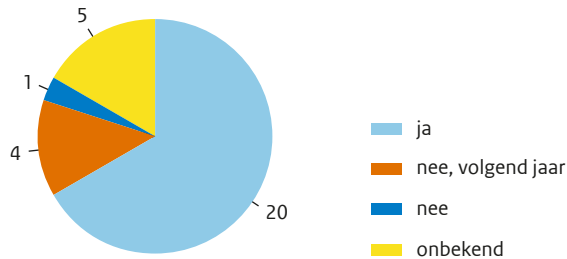
Figuur 20: Aandacht voor kwetsbare kinderen

Dertien van de 30 regio's geven aan dat kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties als speerpunt in hun regiovisie / regionale plan van aanpak worden benoemen of benoemd gaan worden.

3.4.5 Complexe scheidingen

Circa 7.200 scheidingen kunnen getypeerd worden als conflictueuze of vechtscheidingen. Hier kunnen zowel kinderen als de partners zelf aanzienlijke schade van ondervinden. Wanneer er bij een melding over (een vermoeden) van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis ook sprake blijkt te zijn van een situatie waarin ouders verzeild zijn geraakt in een complexe scheiding, is bijzondere aandacht nodig voor de soms ernstige schade die kinderen daarvan kunnen ondervinden. In het programma Scheiden zonder schade van de ministeries van JenV en VWS en de VNG wordt ingezet op het beter benutten, beschikbaar maken en indien nodig ontwikkelen van effectieve interventies bij vechtscheidingen. Twintig van de 30 regio's geven aan dat de aanpak van complexe scheidingen in hun regio bijzondere aandacht krijgt. Vier regio's geven aan voornemens te zijn in 2019 een aanpak voor deze doelgroep te ontwikkelen. Een regio geeft aan niet te beschikken over een dergelijke aanpak. Uit de beantwoording van vijf regio's kan niet worden afgeleid of er een regionale aanpak is van complexe scheidingen.

Figuur 21: Aandacht voor complexe scheidingen

Er is volgens de regio's expertise beschikbaar bij onder andere Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen en de Jeugdbeschermingstafel. In twaalf regio's lopen er uiteenlopende initiatieven voor deze doelgroep, variërend van preventieve programma's tot projecten met de rechtbank. Twaalf van de 30 regio's geven aan dat kinderen in complexe scheidingen als speerpunt in hun regiovisie / regionale plan van aanpak worden benoemen of benoemd gaan worden.

3.4.6 Slachtoffers ouderenmishandeling en financieel misbruik

Ook ouderen kunnen te maken krijgen met mishandeling. Zij zijn veelal gedeeltelijk of geheel afhankelijk van anderen in hun omgeving. Daarom is extra aandacht voor deze vorm van huiselijk geweld belangrijk. Ouderenmishandeling – inclusief financiële uitbuiting – komt voor in zorgrelaties, bijvoorbeeld binnen zorginstellingen of thuiszorg, maar óók in gezins- of familierelaties.

Geborgde aanpak

Dertien van de 30 regio's geven aan een geborgde aanpak te hebben voor ouderenmishandeling. In zes regio's is dit deels het geval, zes regio's geven aan (nog) geen geborgde aanpak te hebben. Van vijf regio's is dit onbekend.

Ontspoorde mantelzorg

Dertien van de 30 regio's geven aan aandacht te hebben voor ontspoorde mantelzorg. In vier regio's is dit deels het geval, in twee regio's is dit niet het geval. Van elf regio's is dit onbekend.

Regionale functionaris ouderenmishandeling

Negentien van de 30 regio's geven aan dat er in de regio een functionaris is aangesteld die zich richt op de aanpak van ouderenmishandeling. In veertien van deze regio's is dit belegd bij Veilig Thuis. In vier regio's is er geen functionaris hiervoor beschikbaar, van zeven regio's is dit onbekend.

3.4.7 Trots en knelpunten

Aan de regio's is gevraagd waarop zij binnen de actielijn 'Specifieke groepen' trots zijn, en welke knelpunten zij zien. Hieronder volgt een weergave van de opmerkingen die het meeste werden genoemd.

Trots

Verschillende regio's geven aan trots te zijn op hun inspanningen ten aanzien van specifieke doelgroepen. Zeven regio's geven aan trots te zijn op de (regionale of lokale) aanpak van ouderenmishandeling, zes regio's op ontwikkelingen in de aanpak van loverboys en/of mensenhandel, vier regio's op hun aanpak van eergeerelateerd geweld en eveneens drie regio's op de aanpak van complexe scheidingen.

Knelpunten

Hoewel deze door een enkele regio wel worden genoemd, richten de knelpunten zich veelal niet op de aanpak van specifieke doelgroepen. Het gaat hier juist om de optelsom van deze aanpakken: zeven regio's geven aan zorgen te hebben over het kunnen realiseren van aanpakken voor alle in het programma beschreven specifieke doelgroepen. De beschikbare capaciteit en/of middelen zou hiervoor niet afdoende zijn. Drie regio's benoemen als knelpunt dat een projectmatig ontwikkelde aanpak of specifieke opgedane kennis onvoldoende geborgd wordt.

4 Vooruitblik tot medio 2019

De komende zes maanden is de focus van het programmateam gericht op onderstaande activiteiten om invulling te geven aan de ondersteuningsbehoeften zoals door de regio's aangegeven. In de totale voortgangsrapportage (zie paragraaf 1.5) wordt naast onderstaande activiteiten, ingegaan op de invulling die het programma de komende zes maanden geeft aan de landelijke acties die zijn opgenomen in het programmaplan. In de volgende voortgangsrapportage die in het tweede kwartaal van 2019 wordt opgesteld, wordt op basis van de resultaten tot dan toe, de focus voor de tweede helft van 2019 bepaald.

Regio-overstijgende leerkringen

De regio-overstijgende leerkringen die het programmateam elke 2-3 maanden organiseert ten behoeve van het gezamenlijk leren en ontwikkelen, bieden de mogelijkheid om in te gaan op specifieke ondersteuningsbehoeften van deelnemende regio's. Tot medio 2019 worden drie rondes leerkringen georganiseerd.

Tijdens deze leerkringen komen in ieder geval de volgende thema's aan de orde:

- Het inrichten van de regionale aanpak, inclusief de inrichting en samenstelling van een regionaal bestuurlijk en inhoudelijk netwerk ten behoeve van integrale sturing op en uitvoering van de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld; en het opstellen/actualiseren van een regiovisie/regionaal plan van aanpak in verbinding met de speerpunten van het programma.
- (Door)ontwikkeling en duiding van MDA++ en/of aanpak structurele onveiligheid.
- Versterken van het lokale veld en verbeteren samenwerking van lokale teams, onderwijsinstellingen en huisartsen met Veilig Thuis.
- De regionale uitwerking van de ontwikkelagenda tussen Veilig Thuis, de politie, het OM, de RvdK en 3RO.
- Informatie over en verdieping van de aanpak voor specifieke doelgroepen, zoals kinderen in complexe scheidingen en slachtoffers van mensenhandel.
- Mogelijkheden voor gemeenten en regio's om te sturen op het gebruik van de meldcode en de beschikbaarheid/inzet van aandachtsfunctionarissen.

Naast de regio-overstijgende leerkringen biedt het programmateam maatwerkondersteuning per regio, op bovenstaande thema's en op door individuele regio's geuite behoeften.

Inrichten van een projectenaanpak

Met het inrichten van een projectenaanpak per 1 januari 2019 wil het programma regio's, gemeenten en uitvoeringspartners faciliteren om 'van papier naar praktijk' en 'van denken naar doen' te gaan. Op lokaal en/of regionaal niveau komen initiatiefnemers uit de regio tot projecten waarmee een impuls wordt gegeven aan een duurzame verbetering van de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Uitgangspunt is dat deze regionale activiteiten toekomstbestendig zijn en ook na afloop van het programma kunnen voortbestaan. Het programmateam kan onder andere meedenken over het opzetten van projectvoorstellen, verbinding maken met partijen, overzicht houden op alle projecten, zorgdragen dat projecten elkaar versterken en van elkaar leren en kan een financiële bijdrage leveren. De drie actielijnen en bijbehorende bouwstenen van het programma (zie paragraaf 1.4) vormen de leidraad voor de inrichting van de ondersteuning door het programma. Per half jaar wordt aan een selectie hiervan de focus gegeven.

Ondersteuning implementatie verbeterde meldcode

Het programmateam biedt, samen met het Rijk, ondersteuning bij de implementatie van de verbeterde meldcode. Zo wordt de e-learning voor professionals vanuit Augeo aangepast, wordt er een helpdesk ingericht via meldcodehgenkindermishandeling@minvws.nl, en worden projectleiders beroepsgroepen financieel ondersteund bij de implementatie. Vanuit het Rijk en het programma worden bijeenkomsten voor professionals, en leertafels voor Veilig Thuis en beroepsgroepen georganiseerd.

In 2019 organiseert het programma, in afstemming met de regio's, regionale conferenties voor professionals van uitvoeringsorganisaties. Deze conferenties richten zich primair op de implementatie van de meldcode, maar ook aanpalende thema's krijgen hierin aandacht. Hierbij valt te denken aan onder andere deskundigheidsbevordering, handelingsverlegenheid en multidisciplinair en systeemgericht werken.

Ontwikkelen en verdiepen

Verschillende respondenten hebben in de beantwoording van de vragenlijst aangegeven behoefte te hebben aan doorontwikkeling en verdieping van een aantal speerpunten uit het programma.

In de komende zes maanden geeft het programmateam prioriteit aan:

- Het ondersteunen van de regio's bij het scherp krijgen, ontwikkelen en vormgeven van de MDA++ aanpak.
- Het ondersteunen van de regio's bij het scherp krijgen van de wijze waarop traumascreening kan worden uitgevoerd en ingericht. Dit doet het programmateam in nauw overleg met verschillende experts op dit gebied en organisaties in regio's die hier al ervaring mee hebben.
- Het in nauwe afstemming met de regio's en het programma Zorg voor de jeugd van de ministeries van VWS en JenV en de VNG ontwikkelen van criteria waaraan een lokaal team minimaal moet voldoen vanuit het perspectief van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Opschalen van knelpunten

Knelpunten die door respondenten zijn aangedragen (zie paragrafen 3.2.5, 3.3.5 en 3.4.7) en die opgehaald worden in regio's en tijdens leerkringen, worden door het programmateam geagendeerd in het hiervoor geschikte gremium. Dat betekent bijvoorbeeld dat regio-overstijgende knelpunten besproken worden in het kernteam en/of stuurgroep van het programma Geweld hoort nergens thuis. Dit kernteam komt zes keer per jaar bij elkaar.

Meer info

Nationaal Programma 'Geweld hoort nergens thuis'

Bezoekadres: Parnassusplein 5, 3511 VX Den Haag

Postadres: Postbus 20350, 2500 EJ Den Haag

www.vng.nl/geweldnergensthuis

info@geweldnergensthuis.nl

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

